

KİTAP TANITIMI

Bülent Akot, *Tasavvufun 100'ü ve Tasavvufun 200'ü*, Otto Yayınları, Ankara 2017.

Ahmet Vural *

Kavram, tek tek şeylerin akıldaki tasavvurudur. Bu tasavvur bazen tek bir şeye bazen de aralarında ortak bir özellik bulunan bir gruba ait olabilir (Felber, 1999:115). Kavram/mefhum, genel terim nazariyesinin

ana merkezini ve terimle ilgili her türlü çalışmanın başlangıç noktasını oluşturmaktadır (Felber, 1999:102). Kavramlar, okuyanın ve işitenin zihninde belirlenmesi ve anlaşılır kılınması gereken zihinsel objelerdir. Bu çalışmamızda, dinî ilimlere ait “Kavram Haritaları Serisi'nin” bir parçası olan *Tasavvufun 100'ü* ve *Tasavvufun 200'ü* isimli eserlerin muhtevasına dair

genel bir değerlendirme yapmak istiyoruz.

İslami ilimler sahasında on yedi farklı bilim dalını¹ içine alan bir proje kapsamında, tasavvuf bilim dalına ait olarak *Tasavvufun 100'ü*, *Tasavvufun 200'ü* ve *Tasavvufun 300'ü* şeklinde tasavvufî kavramların ele

* Ar.Gör. Gümüşhane Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Tasavvuf ABD. avural@gumushane.edu.tr.

¹ Bu bilim dalları; Tefsir, Hadis, Fıkıh, Kelam, Siyer, İslam Tarihi, Mezhepler Tarihi, Arap Dili, Tasavvuf, Mantık, İslam Edebiyatı, İslam Sanat Tarihi, İslam Felsefesi, Dinler Tarihi, Din Eğitimi, Din Psikolojisi, Din Sosyolojisi, Türk Dinî Musikisi'dir.

alındığı üç farklı kitabın yayımlanması planlanmıştır. Bu doğrultuda projenin ilk iki safhası diye adlandırabileceğimiz, *Tasavvufun 100'ü* ve *Tasavvufun 200'ü* isimli eserler, Otto yayınlarından 2017 yılında neşredilmiştir.² Eserlerin müellifi Bülent Akot'tur.³ Bu çalışmalar, alfabetik sırayı takip eden herhangi bir sözlükten ziyade, yazar tarafından seçilen belirli kavramları temel alan bir fikir hüviyetindedir.

Tasavvufun 100'ü ve *Tasavvufun 200'ü* isimli eserlerde hedef kitle, özellikle İmam Hatip Lisesi, İlahiyat Ön Lisans, İlahiyat ve İslami İlimler Fakültesi öğrencileridir. Temel belli başlı kavramlar, öncelik sırasına göre seçilerek hedef kitlenin anlayabileceği üslupta ve öz olarak sunulmuştur.

Tasavvufun 100'ü isimli eserde yüz kavrama yer verilmiş olup bu kavramlar şu şekildedir: Tasavvuf, ihsan, mistisizm, seyr u sülûk, sâlik, şeriat, tarîkat, hakikat, ma'rifet, abd, muhib, mürid, şeyh/mürşid, bey'at/biat, derviş, sufi, evliya, baba, dede, can, çelevi, ihvan, insan-ı kâmil, kutb, ğavs, halife... Tarikatlarla ilgili olarak; tekke, Kadiriyye, Mevleviyye Nakşibendiyye, Halvetiyye, Bektaşîyye, Melamiyye, post, tâc, hırka kavramlarına yer verilmiştir. Nefs ve Sezgi hususunda; nefis, kalp, hâtır, feyz, latife, hikmet, zikir, evrad, deveran/devran, sema', âyin, dua, münacat, ilim, yakın, keramet, sohbet, rabıta, rüya kavramları açıklanmıştır. Haller ve makamlarla başlığı altında da şu kavramlara yer verilmiştir: Hâl, makam, tevbe, kabz ve bast, cem', fark, halvet/çile/erbain, celvet, halvet der encümen, mücahede, ğaybet, huzur, mahv ve isbat, takva, vera, zühd, havf, reca, basiret, firaset, tefekkür, tevekkül, ihlas, fakr, fenâ, beka, ru'yet, zevk, cezbe, celal, cemal, huşu, sabır, şükür, tevhid, ahlak, adab, fazilet, fütüvvet, aşk, tevazu, kibir, hased, dünya, ölüm/mevt (Akot, 2017a:1-217).

Tasavvufun 200'ü isimli eserde de iki yüz kavram açıklanmıştır. Bu kavramlar sırasıyla şu şekildedir: Tasavvuf, seyr u sülûk, sâlik, iman, ihsan, şeriat, tarîkat, ma'rifet, hakikat, insan, ricâlullâh/ricâlu'l-ğayb, ağyâr, ahyâr, abdâl, alevi, mesnevihan, semazen, fakir, meczub, pir, vârid, ilham, an, vakt, fütuhât, akıl, batıl, bâtın, furkan, hak, yakîn, il-

² Projenin üçüncü aşaması olan *Tasavvufun 300'ü* henüz yayımlanmamıştır.

³ Doç. Dr. Bülent Akot, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi, Tasavvuf Anabilim Dalı'nda öğretim üyesidir.

me'l-yakîn, ayne'l-yakîn, hakka'l-yakîn, rüya, rabita, hâl, makam, tevbe, inabe, evbe, nefis, heva, şehvet, atvâr-ı seb'a, nefis-i emmare, nefis-i levvâme, nefis-i mülhime, nefis-i mardiyye, nefis-i mutmainne, nefis-i râdiyye, nefis-i kâmile/nefis-i sâfiyye, celvet, halvet/çile/erbain, riyazet, takva, vera, zühd, fenâ, kurb, beka, bu'd, hüzmün, hayret/hayran, bevâdih, hücum, lâiha/levâih, lâmi'a/levâmi', tavâli', keşf, keramet, istidrac, teves-sül/vesile, himmet, muhadara, murakabe, müşahede, cem'u'l-cem', ittisal, infisal, rağbet, rehbet, samt, mahabbet/muhabbet, rıza, sekr, sahv, şevk, şatah, tecelli, setr/istitar, ğayn, tecrid, nefes, tefrid, heybet, fakd, üns, vecd, ğalebe, sehâ, cûd, isâr, hayâ, hilm, ğayret, riya, hamd, namaz, savm, hac, zekât, vahdet, vahdet-i kusûd, vahdet-i vucûd, vahdet-i şuhûd, ene'l-Hak, zikir, burhan, letâif-i hamse, kalp, ruh, sır, hafî, ahfâ, hatme-i hâcegân, âlem, hazarât-ı hams, taayyün, rububiyyet, ahadiyyet, ceberut, emr âlemi, hakikat-i Muhammediyye, levh-i mahfuz, melekût âlemi, a'yân-ı sâbite, hayal/misal âlemi, halk âlemi, silsile, Hâcegâniyye, Rifâiyye, Sa'diyye, Yeseviyye, Şâzeliyye, Bedeviyye, Çiştîyye, Kübreviyye, Ahilik, Bâciyân-ı Rûm, Zeyniyye, Sühreverdiyye, Bayramiyye, Kalender, Celvetiyye, Müceddidiyye, Ahrâriyye, Kâsâniyye, Eşrefiyye, Hâlidîyye, Rûmiyye/İsmâiliyye, Müştâkiyye, Hâlisiyye, asitane, kadiri hane, matbah-ı şerîf, Meclis-i Meşâyih, meydan, merkad, ribat, tennure, destar, Destegül, elifi nemed, arakiyye, sikke, palheng/palhenk, mengûş/küpe, teber, alem, çerağ, fukara keşkülü, elifi sumat (somat), nefir, seccade, baş kesmek, bâzgeşt, hûş der dem, sefer der vatan, hizmet, gül, gülbank, Fütüvvetnâme, safa nazar-kem nazar, sefer, atvâr-ı dîl, elif, cifr, ebced, na't (Akot, 2017b:1-307).

Hedef kitlelerin en çok karşılaşabileceği kavramlar özenle seçilmiş, bu kavramların çoğu teknik olarak iki sayfada, bazıları ise tek sayfada, öğrenmedeki öncelik sırası gözetilerek ele alınmıştır. *Tasavvufun 100'ü* ve *Tasavvufun 200'ü* kitapları, görüldüğü üzere “tasavvuf” kavramı ile başlamaktadır. İlk kitapta açıklanmış olup, ikinci kitapta daha genişletilerek sunulan yaklaşık yirmi kavram göze çarpmaktadır. Kitabı bağımsız olarak ele alan okuyucunun temel kavramları bağlantısız olarak görmesi için bu kavramların tekrar açıklanmasına ihtiyaç duyulmuştur.

Kavramlar, okuyucunun anlamasını ve sınıflandırmasını kolaylaştırmak adına “sezgi ve bilgi, haller ve makamlar, ahlak ve ibadet, tevhid

ve zikir, âlemler, tarikatlar, mekanlar-kıyafetler-aletler ve tabirler” şeklinde sekiz ara başlık altında sunulmuştur.

Yazar, kavramlarla alakalı olarak evvela özgün tanımlamalara yer vermiştir. Yine bazı kavramların özgün Arapça tanımını yaparak altına tercümesini eklemiştir. Örneğin; tasavvuf ve seyr u sülûk kavramlarıyla ilgili olarak şu tanımları yapar:

"التصوف هو عيش على الاستقامة بالحصول على الإحسان والعرفان."

"Tasavvuf, ihsan ve irfanı elde edip istikamet üzere yaşamaktır" (Akot, 2017b:12).

"سير سلوك الرحلة المعنوية للمريد إلى الحق."

"Seyr u sülûk, mürîdin Hakk'a doğru manevi yolculuğudur" (Akot, 2017b:14).

Kavramların sözlük anlamına yer verilmeden doğrudan ıstılah manasına geçildiği görülmektedir. Kitabın akıcılığını ve alana hâkimiyetini sağlamak adına böyle bir tercihte bulunulduğu ifade edilmektedir Akot, 2017b:10). Tasavvuf klasiklerinden, Arapça ve Türkçe tasavvufi eserlerden sıkça iktibaslarla bulunularak ilgili kavram hakkında örnekler verilmiş, izahlar yapılmıştır. Yine konuyla alakalı ayet ve hadisler zikredilmiş, ansiklopedi maddelerine, yerli ve yabancı birçok çalışmaya başvurulmuştur. Bu vesile ile okuyucunun klasik ve modern belli başlı kaynakları tanınmasına olanak sağlanmıştır.

Tasavvufun 100'ü ve *Tasavvufun 200'ü* isimli eserlerde, kavramların işlenmesinde uzun cümlelerden ve paragraflardan kaçınıldığı görülmektedir. "Efradını câmi", ağyârını mani⁴ bir izah söz konusudur. Kavramlar, okuyucu zihninde net olarak belirginleşecek bir şekilde ve öğrenimin kolaylaşacağı bir dilde izah edilmiştir. Bu hususlar eserin hedef kitle açısından değerlendirildiğinde ne kadar kıymetli bir çalışma olduğunu göstermektedir.

Kavramların izahatında üzerinde durulması gereken zenginliklerden birisi de ele alınan kavramla ilgili olarak yeri geldikçe şiirlerden örnekler verilmiş olmasıdır. Çoğunlukla Yunus Emre'nin şiirleri tercih

⁴ Kendisine ait olanları toplayan, olmayanları dışarıda bırakan.

edilmiştir. Misal vermek gerekirse; “ilim” kavramı açıklanırken Yunus Emre'nin şu dörtlüğüne yer verilmiştir:

“İlim ilim bilmektir
İlim kendin bilmektir
Sen kendini bilmezsin
Ya nice okumaktır” (Akot, 2017a:109).

Yine tasavvufun tarifi yapılırken, Ömer Rüşenî Dede'nin⁵ manzumesinden kesitler sunulmuştur:

“Tasavvuf, terk-i da'vâdır, demişler,
Dahi, ketmân-ı mânâdır demişler.
Tasavvuf, terk-i kıl ü kâle derler,
Hemen vecd ü semâ' u hâle derler⁶” (Akot, 2017a: 11).

Son söz olarak, tanıtım ve değerlendirmesini yapmış olduğumuz iki seriden oluşan bu kıymetli çalışmalar, tasavvuf kavramlarının sıkılmadan ve akıcı bir şekilde okunmasına imkân sağlamaktadır. Kavramlar kısa ve net bir biçimde zihinde kalacak şekilde okuyucuya sunulmuştur. Projenin fikir ve yapım aşamasında emeği geçenlere ve *Tasavvufun 100'ü* ve *Tasavvufun 200'ü* isimli eserlerin müellifi Bülent Akot Bey'e ilim camiası adına teşekkür ediyoruz.

Kaynakça

- Akot, Bülent. *Tasavvufun 100'ü*. Ankara: Otto Yayınları, 2017.
Akot, Bülent. *Tasavvufun 200'ü*. Ankara: Otto Yayınları, 2017.
Felber, Helmut. *Terminology Manual*. Paris: Infoterm, 1999.
Şimşek, Selami. *Dede Ömer Rüşenî Âsâr-ı Aşk*. İstanbul: Buhara Yayınları, 2014.
Uludağ, Süleyman. *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: Kbalcı Yayınları, 2016.

⁵ XV. yüzyılın önde gelen Halvetî şeyhlerinden olan Dede Ömer Rüşenî (ö. 892/1487), mutasavvıf şair kimliğiyle de ön plandadır. Dede Ömer Rüşenî'nin hayatı ve eserleri hakkında detaylı bilgi için Selami Şimşek'in “Dede Ömer Rüşenî Âsâr-ı Aşk” isimli eserine bakılabilir.

⁶ Tasavvuf kuru dâvâyı bırakıp, boş söz ve lakırtılardan yüz çevirmek, mânâları gizlemek ve hemen vecde gelip, semâyâya başlayarak dönmektir.